

Rīgā, 2025. gada 16. septembrī
Nr. 38/2025

**Latvijas Republikas Saeimas
Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijai**
tautsaimniecibas.komisija@saeima.lv

*FICIL Iebildumi par likumprojektu “Grozījumi likumā “Par ietekmes uz vidi novērtējumu””
(Nr. 947/Lp14)*

IEBILDUMI

Ārvalstu investoru padome Latvijā (FICIL) ir iepazinusies ar priekšlikumiem (**Priekšlikumi**), ko pie likumprojekta “Grozījumi likumā “Par ietekmes uz vidi novērtējumu”” (**Nr. 947/Lp14**) (**Likumprojekts**) otrajam lasījumam 2025.gada 29.augustā iesniedza Klimata un enerģētikas ministrija (**KEM**).

Priekšlikumu 24.punktā rosināts papildināt pārejas noteikumus ar jaunu 31.punktu šādā redakcijā:

“31. Elektroenerģijas ražošanas objektiem, par kuriem līdz 2025. gada 31. decembrim ir pieņemts lēmums par ietekmes uz vidi novērtējuma piemērošanu, bet attiecīgā valsts institūcija, pašvaldība vai cita likumā noteiktā institūcija līdz minētajam termiņam nav pieņēmusi lēmumu par paredzētās darbības akceptēšanu vai neakceptēšanu, kompetentajai institūcijai līdz 2029. gada 31. decembrim papildus šā likuma 22. pantā noteiktajam ir tiesības pieņemt lēmumu par paredzētās darbības neakceptēšanu gadījumos, ja:

- 1) normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā ir pieņemts lēmums par vēja elektrostaciju akceptēšanu attiecīgās pašvaldības administratīvajā teritorijā vismaz 150 megavatu apjomā;*
- 2) normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā ir pieņemts lēmums par vēja elektrostaciju akceptēšanu attiecīgā plānošanas reģiona teritorijā vismaz 500 megavatu apjomā.”*

Izteiktajam Priekšlikumam pievienots lakonisks pamatojums:

“Pārejas noteikumu 31. punktā ietverts regulējums par tiesībām neakceptēt elektroenerģijas ražošanas darbību pie noteiktiem nosacījumiem ar mērķi līdzsvarot sabiedrības intereses, elektrostaciju attīstītāju tiesības un nodrošināt kontrolētu energosistēmas attīstību”.

FICIL izsaka **iebildumu pret Priekšlikumu 24.punkta pieņemšanu daļā, kas atteicas uz pārejas noteikumu papildināšanu ar jaunu 31.punktu**, lūdzot to neapstiprināt un nepieņemt.

Vēja parku projektu attīstītāji, tostarp – vietējie un ārvalstu investori, ir ieguldījuši lielu apjomu laika, cilvēku un finanšu resursu, lai vairāku gadu garumā plānotu un īstenotu vēja parku projektus. Daļa projektu atrodas plānošanas stadijā, daļai tiek īstenots ietekmes uz vidi novērtējums (*IVN*). Tikai dažos projektos ir uzsākta būvniecība. Kopumā, vēja parka attīstīšana aizņem vairākus gadus. Vidēji divi no tiem tiek veltīti *IVN*. Būtiska regulējuma maiņa projekta īstenošanas gaitā var padarīt projekta īstenošanu finansiāli neiespējamu vai ievērojami sadārdzināt projektu, attiecīgi liedzot vai mazinot iespēju tirgū nonākt lētākai elektroenerģijai.

Pārejas noteikumu 31.punkts skar visus tos projektus, kuriem *IVN* procedūra ir uzsākta, bet līdz 2025.gada 31.decembrim nebūs pabeigta ar kompetentas institūcijas galīgu lēmumu. Izrietoši, iespēja attīstīt projektu saskaņā ar līdz šim pastāvējušo kārtību tiks saglabāta tikai tiem, kuru projektos jau norit būvdarbi vai vismaz *IVN* procedūra būs pabeigta līdz 2025.gada 31.decembrim. Pieņemot pārejas noteikumu 31.punktu, valsts būs nodrošinājusi aizsardzību šajā kategorijā ietilpstošo projektu pabeigšanai un nodošanai ekspluatācijā. Pārejas noteikumu 31.punkts nesatur nekādas ziņas par komercdarbības valsts atbalsta izvērtējumu un saskaņošanas nepieciešamību Eiropas Komisijā.

Savukārt pārējiem *IVN* pabeigšana pēc 2025.gada 31.decembra vairs nekalpos par pamatu turpināt darbu pie projektēšanas un būvniecības, jo tuvāko 7+7 gadu laikā kompetentā institūcija varēs atteikt projekta realizēšanu, izpildoties pārejas noteikumu 31.punktā noteiktajiem priekšnoteikumiem.

Šāda pieeja, kas pēc būtības rada ‘kvotu’ attiecībā uz projektiem, pie kuru īstenošanas strādāts jau vairākus gadus, rada mākslīgu tirgus kropļojumu. Šādi tiks veicināta necaurspīdīga un neobjektīva lēmumu pieņemšana negodprātīgu uzņēmēju interesēs, potenciāli pieaugs korupcijas riski, neatstājot iespēju īstenoties kvalitatīviem un pārdomātiem projektiem.

Ar pārejas noteikumu 31.punktu par bezjēdzīgi iztērētiem kļūst tie laika, cilvēku un finanšu resursi, ko valsts pārvaldes iestādes vairāku gadu garumā ir tērējušas, lai izstrādātu regulējumu, vadlīnijas un vides normatīvus vēja parku attīstīšanai. Latvija jau kavē RED II un RED III direktīvu ieviešanu, kas rezultējas pārkāpuma lietās pret valsti. Tāpat laiks, finanšu resursi un darbs, ko daļa pašvaldību jau ir ieguldījušas, lai izstrādātu un ar sabiedrību izdiskutētu teritorijas attīstības plānojumus, tiks padarīts lieks un bezjēdzīgs.

Teritorijas plānojumos ietvertās vietas, kas potenciāli pieejamas vēja parku attīstībai, paliks neapgūtas, jo ieviestās ‘kvotas’ rezultātā savu projektu, iespējams, nespēs attīstīt kāds, kuram ir pirms 2025.gada 31.decembra pabeigts *IVN*, bet nav finansējuma projekta izbūvei. Savukārt citu projektu, kuram *IVN* tiks pabeigts pēc 2025.gada 31.decembra un kuram būtu pieejams finansējums būvniecībai, tiks liegts īstenot jau izsmeltās ‘kvotas’ dēļ. Rezultātā, netiks īstenots

neviens no abiem projektiem, bet teritorijas plānojumā vēja parkiem atvēlētās teritorijas netiks apgūtas vēja parku vajadzībām.

Vēja parku lokācija nav brīvi pārvietojama pa karti. Tā ir saistīta ar pieejamo infrastruktūru, vēju un citiem parametriem konkrētā lokācijā (*piemēram, elektroenerģijas pārvades tīkls, infrastruktūra; īpašumu struktūra – pļava, mežs, lauksaimniecības zeme; privāts vai publisks zemes īpašnieks; dabas resursi, dabas liegumi, bioloģiskā daudzveidība, liegumi; drošības apsvērumi ekspluatācijas laikā u.c.*). Tieši tādēļ, ka visa un jebkura Latvijas teritorija nav vienlīdz piemērota vēja parka izvietojumam, nav tiesiska pamata matemātiski vienāda ierobežojuma attiecināšanai uz visām administratīvajām teritorijām vienādi. Ir pašsaprotami, ka daļā Latvijas teritorijas vēja parku attīstīšana nekad netiks plānota, jo tās pēc būtības vispār nav piemērotas un tās arī nav iespējams pielāgot vai kā citādi padarīt piemērotas vēja parku izvietojumam.

FICIL ieskatā, Likumprojekts un tā anotācija nesatur pietiekamas ziņas par tādu sabiedrības interesi vai interesēm, kas spētu attaisnot šāda ierobežojuma tūlītēju attiecināšanu uz projektiem, kuri tiek attīstīti. Turklāt pārejas noteikumu 31.punkts satur tiesisko regulējumu, kam ir retroaktīva ietekme uz projektiem, kas pašlaik tiek attīstīti, tostarp nonākot pretrunā Eiropas Komisijas uzstādījumam būtiski kāpināt vēja enerģijas ražošanu dalībvalstīs, atvieglojot un paātrinot projektu īstenošanu.

Priekšlikumi pie Likumprojekta tika iesniegti 2025.gada 29.augustā, tas ir, tikai 4 pilnus kalendāros mēnešus, pirms tajos noteikts ierobežojums Priekšlikumu pieņemšanas gadījumā skars virkni vēja parku projektu attīstītāju. Vēja parku attīstītājiem pašlaik nav zināms, vai šāds tiesiskais regulējums tiks pieņemts un vai tas stāsies spēkā tuvāko 4 kalendāro mēnešu laikā.

Pārslodze un rindas, ar kurām projektu attīstītāji ir spiesti sadzīvot, izriet noniecīgās Enerģētikas un vides aģentūras (EVA) darbinieku kapacitātes, kas ir iesaistīti IVN dokumentācijas izskatīšanā un lēmumu pieņemšanā. Šāda retroaktīva tiesiskā regulējuma potenciāla pieņemšana tik īsi pirms paredzamā spēkā stāšanās termiņa radīs nesaprātīgu slodzi uz EVA, kura paralēli vēl ir iesaistīta reorganizācijas procesā, lai tiktu apvienota ar Valsts Vides dienestu. Attīstītājiem negatīva un retroaktīva tiesiskā regulējuma pieņemšana tik sasteigti pakļaus projektus acīmredzami nesamērīgam ierobežojumam, kas neatrodas attīstītāju pārvaldībā. Proti, tiem nav iespējams pielikt pūles un, kam iespējams, noslēgt IVN procedūru līdz 2025.gada 31.decembrim, jo EVA kapacitāte neatstāj šādu iespēju vismaz dažiem no attīstītājiem. Tādējādi attīstītāju tiesiskās intereses tiek nesamērīgi ierobežotas un pakļautas riskiem, kas izriet no kritiska EVA kapacitātes trūkuma. Nav jau nevienas citas alternatīvas kompetentās iestādes, kurā attīstītāji varētu savlaicīgāk skaņot un pabeigt IVN procedūru.

Pārejas noteikumu 31.punkta pamatojums lakoniski iekļauts vienā teikumā. Tajā vispār nav atrodams izvērtējums rosinātajam termiņam – 2025.gada 31.decembris. Kādu problēmu vai sabiedrības labumu (*ieguvumu*) šis nesamērīgi īsais termiņš un pārejas noteikumu 31.punkts vispār risina? Kādam mērķim vispār šis risinājums ir ierosināts? Šie grozījumi nekādi nevar atrisināt problēmu, ko ir radījis gadiem ilgs iedarbīgas komunikācijas trūkums starp valsti un

sabiedrību vēja parku jautājumos. Kādēļ tieši šāda termiņa robežšķirtne būtu atzīstama par samērīgāku pret pamatojumā nenorādītajām sabiedrības interesēm, salīdzinot ar attīstītāju tiesiskajām interesēm?

Pamatojumā vispār nav iekļautas ziņas par attīstītāju un projektu skaitu, ko šis jaunais regulējums ietekmēs. Līdzīgi pamatojumā nav iekļautas nekādas ziņas par to, kādēļ kritērijs atteikumam ir tieši 150MW vai 500MW? Bez pienācīga pamatojuma, ierobežojums atzīstams par patvaļīgu attīstītāju tiesību uz īpašumu ierobežojumu. Turklāt mākslīgas rotaļas ar pieļaujamo MW apjomu noteiktā administratīvā teritorijā ir risks neefektīvākiem vēja elektrostaciju risinājumiem, kas tikai sadārdzinās elektroenerģijas cenu. Pārejas noteikumu 31.punkts arī nesatur ziņas par kritērijiem, saskaņā ar kuriem kompetentā iestāde lems par labu viena vai otra projekta īstenošanai? Kāda, ja vispār, būs kompetentās iestādes rīcības brīvība šāda lēmuma pieņemšanā? Kā, ja vispār, tiks piemēroti un vērtēti lietderības apsvērumi?

Pārejas noteikumu 31.punkta ievada daļa attiecas uz visiem elektroenerģijas ražošanas objektiem, ne tikai vēja elektrostacijām. Savukārt šī punkta apakšpunktos par kritēriju elektroenerģijas ražošanas objekta izbūves atteikšanai kalpo tikai vēja elektrostacijas. Šāda pieeja rada papildu pārliecību, ka tiesību norma izstrādāta, tās izstrādes mērķi un tā arī nenorādīto sabiedrības ieguvumu apzinot vien vispārīgi un steigā.

Elektroenerģija tiek ražota sabiedrības interesēs, tās ražošana un tirdzniecība tiek regulēta sabiedrības interesēs un elektroenerģijas neatkarība un pašpietiekamība ir izvirzīta par vienu no Latvijas stratēģiskajiem mērķiem. Neargumentēta jebkura elektroenerģijas ražošanas risinājuma (*kam nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums*) pakļaušana neargumentētam ierobežojumam starposmā starp IVN pabeigšanu un būvniecības uzsākšanu tuvāko 7+7 gadu laikā nekādi nevar tikt atzīta par izsvērtu, samērīgu un vērstu uz Latvijas pašas noteikto mērķu sasniegšanu sabiedrības interesēs.

FICIL norāda, ka vismaz pēdējo 10 gadu laikā AS “*Augstsprieguma tīkls*” (**AST**) ir ieguldījis milzīgus laika, cilvēku un finanšu resursus, lai izbūvētu tādu augstsprieguma tīkla infrastruktūru Latvijā, jo īpaši – Kurzemes loku, kas elektroenerģijas galalietotāju tarīfos tika iekļauti un tiek maksāti, lai nodrošinātu tieši vēja enerģijas parku pieslēgumus tīklam. FICIL iebilst pret tik apjomīgu investīciju iekļaušanu AST tarīfos ar aizbildinājumu par vēja parku potenciālajām vajadzībām, ja pēc tam valsts pati pieņem lēmumus, kas būtiski ierobežo vai pat liedz vēja parku attīstīšanos. Tā vērtējama kā klaji nesaimnieciska, pat nihilistiska attieksme pret sabiedrības jau apmaksāto kopējo rēķinu, piemēram, Kurzemes loka un citu AST infrastruktūras objektu izbūvei. Nav pieļaujami šādi spēlēt ar privātā sektora un iedzīvotāju līdzekļiem, kas jau gadiem ir maksāti AST infrastruktūras attīstīšanai vēja parku vajadzībām.

Pārejas noteikumu 31.punkta pamatojumā vispār nav iekļautas ziņas par to, vai un kādi citi ierobežojumi, kas potenciāli mazāk skartu projektu attīstītāju tiesiskās intereses, vispār ir tikuši analizēti. Tā kā pamatojumā arī nav norādīta konkrēta sabiedrības interese(-s), pret kuru būtu vērtēts ierosinātā ierobežojuma samērīgums, pārejas noteikumu 31.punktā ierosinātā tiesību

norma nedrīkst tikt pieņemta. Proti, nav identificējams leģitīms un pienācīgi izvērtēts mērķis, kas spētu attaisnot tās pieņemšanu.

Noslēgumā FICIL uzsver, ka pārejas noteikumu 31.punkta pieņemšana investoru vērtējumā katastrofāli grauj investīciju vides jau tā neviennozīmīgo pievilcību. Latvijā neesot pieejamai elektroenerģijai, kas ražota no atjaunīgajiem resursiem, nevarēs notikt Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras potenciāli piesaistāmās investīcijas (datu centrs un citi lieli investīciju objekti). FICIL biedri neizslēdz zaudējumu prasību celšanu pret valsti, sūdzības Eiropas Komisijā par nelikumīgu valsts atbalstu valsts kapitālsabiedrībai, kā arī atbildības prasīšanu par visām tām liela apjoma investīcijām energoapgādes tīklos, kas pēdējo vismaz 10 gadu laikā tikušas izdarītas un iekļautas elektroenerģijas galalietotāju rēķinos, aizbildinoties ar valsts plānoto vēja parku attīstību.

Ar cieņu

Tatjana Guņņajeva
FICIL izpilddirektore

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU